- Rahm, Henrik & Sandell, Niklas, 2016: Att legitimera priset på förvärvat företag. Inter-textuella förhållanden i goodwillformuleringar. I: Sakprosa 8(3). S. 1–33.
- van Leeuwen, Theo, 2007: Legitimation in discourse and communication. I: *Discourse & Communication* 1(1). S. 91–112.
- van Leeuwen, Theo, 2008: *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Henrik Rahm

Svahn, Elin & Meister, Lova (red.), 2020: *Översättningsvetenskap i praktiken. Om översättningar, översättare och översättande*. 207 s. Stockholm: Morfem. ISBN 978-91-88419-187.

Som någon som har haft nordistiken och språkvetenskapen som språngbräda in i det ursprungligen tvärvetenskapliga fältet översättningsvetenskap, har jag möjligen ett något överdrivet intresse för översättningsvetenskapens relation till andra forskningsområden. Kanske är det därför jag delvis ser *Översättningsvetenskap i praktiken. Om översättningar, översättare och översättande* som ännu ett steg i översättningsvetenskapens självständighetsprocess. Jag återkommer till detta.

Tvärvetenskapliga ämnen kan ofta inledningsvis bli ett lapptäcke, eller framstå som småsyskon i kläder ärvda från olika håll – teorier från en disciplin, analysmetoder från en annan. Som forskare eller student inom området får man då lära sig områdets teorier och metoder genom att läsa litteratur ursprungligen skriven för andra ämnesområden. Översättningsvetenskapen har lämnat den fasen, och det finns sedan länge kursböcker för olika nivåer skrivna för just översättningsvetenskap, men fortfarande har det saknats svenskspråkig litteratur inom vissa delar av området. Det är en sådan lucka den här boken, enligt redaktörerna, är avsedd att fylla.

Boken inleds med en »introduktion till metodologi i översättningsvetenskap». Därefter följer fem separata forskningsartiklar, från olika inriktningar inom översättningsvetenskapen. Boken avslutas med ett antal instuderingsfrågor som är kopplade till introduktionskapitlet, en lista över lästips om metod och metodologi inom ämnet och slutligen en bibliografi över svenska översättningsrelaterade doktorsavhandlingar från åren 1986–2018.

Den inledande metodologidelen, skriven av Lova Meister, presenterar ett ramverk bestående av tre domäner som berör olika delar av metodologin. Metodologi definieras här brett och avser att spänna över såväl en studies teoretiska underbyggnad som dess praktiska genomförande. Under rubriken »Filosofiska och teoretiska ansatser» berörs ontologi och epistemologi, etik och olika syn på teori. Därefter följer ett avsnitt om vetenskapsteoretiska principer som behandlar frågor om syfte, frågeställningar och anspråk, studiedesign, forskarrollen och kvalitetskriterier samt ett resonemang kring induktiva respektive deduktiva ansatser. Avslutningsvis redogörs för frågor kopplade till forskningsmetoder, som utgör ramverkets tredje domän. Här gäller det metoder för materialinsamling, analys, tolkning och rapportering. Texten spänner

alltså över mycket, vilket innebär att varje enskilt område behandlas ganska kort. Baksidan av detta är att kapitlet inte ger tillräckligt med konkret stöd för den student som just står inför att genomföra sitt första egna vetenskapliga arbete. Kapitlets styrka ligger snarare i helhetsbilden. Presentationen är systematisk och överskådlig, och genomgående lyfts också fram hur de olika domänerna länkas till varandra. Här synliggörs t.ex. vikten av att den kunskapssyn som ligger under en studies teorival också fungerar väl tillsammans med studiens frågeställning, analysmetod etc. för att studien som helhet ska bli koherent. De exempel som ges är alla, förstås, hämtade från det översättningsvetenskapliga forskningsfältet, men som en introduktion till vetenskaplig metodologi, för en student som står inför att skriva sin första uppsats, skulle kapitlet vara relevant läsning även för studenter inom andra discipliner – förutsatt att det kompletteras med läsning från annat håll för att gå mer på djupet när det gäller metodologins olika delar.

Bokens undertitel, *Om översättningar, översättare och översättande*, återspeglar tre olika fokus inom översättningsvetenskaplig forskning, och de ingående artiklarna fungerar som exempel på hur forskning inom dessa tre inriktningar kan se ut. De tre första bidragen behandlar översättningar, om än ur olika perspektiv – det första mer textbundet, det tredje med fokus på mottagandet av översättningarna, medan det andra bidraget befinner sig (inte bara i bokstavlig mening) mellan dessa två.

Den första artikeln är skriven av Lisa Mendoza Åsberg och har titeln »Vem för ordet? Översättning av komplexa narrativa röster i Olga Tokarczüks *Jakobsböckerna*». Genom att undersöka så kallade kopplade par – alltså segment som motsvarar varandra – i källtext respektive måltext, studeras här hur komplexa narrativa röster återges i de svenska översättningarna, eller om detta är något som tenderar att reduceras. Bokens andra bidrag, skrivet av Marcus Axelsson, representerar en annan typ av översättningsvetenskaplig studie än Mendoza Åsbergs. Titeln är »Cherry Ames och Vicky Barr kommer till Skandinavien: Utgivningen av två amerikanska flickboksserier ur ett översättningssociologiskt perspektiv», och Axelsson fokuserar på vad utgivningen av de två studerade bokserierna kan säga om det litterära systemet i Sverige respektive Norge. Undersökningen baseras dels på en jämförelse av utgivningen i respektive land: hur många titlar som getts ut och med vilken tidsmässig förskjutning i förhållande till de amerikanska originalutgåvorna, dels på en undersökning av böckernas paratexter, som titlar, omslag och baksidestexter. Den tredje artikeln, med titeln »Klassikerdominans eller populärlitteratur? Utgivning och reception av rysk skönlitteratur på svenska 1992–2016», tar ytterligare ett steg utåt och vänder blicken mot mottagandet av den översatta litteraturen. Författare är Malin Podlevskikh Carlström och studien bygger på dels en bibliografisk undersökning av de ryskspråkiga verk som getts ut i svensk översättning sedan Sovjetunionens fall, dels en enkätundersökning av svenskars kännedom om ryska författare och hur svenskar ser på rysk litteratur.

Bokens fjärde bidrag, »Vad vi pratar om när vi pratar om översättning. En tematisk analys av ett fokusgruppssamtal med nyblivna översättarstudenter», utgör exempel på forskning om översättare. Artikeln är skriven av Elin Svahn och baserat på ett fokusgruppssamtal undersöks här – i syfte att bidra dels till den teoretiska diskussionen om översättning som begrepp, dels till översättningsdidaktiken – vilken syn på översättning som i samtalet förhandlas fram av studenter som nyligen påbörjat en översättarutbildning.

Den femte artikeln, slutligen, rör själva översättandet. Titeln är »Tankestilens raster: Bibelkommissionen och den kollaborativa översättningsprocessen bakom de antropologiska begreppen i Psalm 27», och författare är Richard Pleijel. Genom arkivmaterial i form av översättningsutkast, brev, protokoll och andra arbetspapper som Bibelkommissionen lämnat efter sig undersöker Pleijel hur interaktionen mellan de aktörer som ingår i denna process kan förstås.

Som ovanstående sammanfattning velat visa representerar bokens fem bidrag flera centrala områden inom översättningsvetenskapen. Urvalet kan inte ses som representativt för forskningsfältet som helhet, och det har knappast heller varit redaktörernas avsikt. Redan begränsningen till fem artiklar utesluter ett sådant syfte. Samtidigt sägs i förordet att de fem studierna »speglar bredden i den svenska översättningsvetenskapliga forskningen» (s. 10), och här kan vissa invändningar göras. Exempelvis saknas helt exempel på mer kognitivt inriktade undersökningar. Eftersom dessa även metodologiskt skiljer sig avsevärt från de fem inkluderade studierna hade det, i en bok som vill visa på metodologisk bredd, varit rimligt att även en undersökning av denna typ hade funnits med. Möjligen kan valet att utesluta dem ses i ljuset av att boken har studenter som uttalad målgrupp, och att de inkluderade studierna kanske också är tänkta att kunna fungera som inspiration för studenters eget uppsatsskrivande. Då kognitivt inriktade studier ofta tenderar att vara alltför resurskrävande för att vara genomförbara inom ramen för en uppsats, kan de därför ha uppfattats som mindre relevanta att visa här.

Är det specifikt en bredare överblick över fältet man är ute efter kan bokens avslutande bibliografi över svenska översättningsrelaterade doktorsavhandlingar från åren 1986–2018 dock erbjuda en ganska god sådan. Även om det naturligtvis gjorts mycket forskning som inte presenterats i formatet avhandling, ger de ändå en relativt god bild av vilka områden inom översättningsvetenskapen som varit föremål för forskningens intresse i Sverige under den här perioden – även om samtliga i bibliografin ingående avhandlingar förstås är skrivna inom andra ämnen, eftersom översättningsvetenskap först nyligen blivit ett eget forskarutbildningsämne i Sverige. Bibliografin omfattar 100 doktorsavhandlingar, och har av redaktörerna organiserats utifrån åtta olika teman, som exempelvis *Lingvistik och korpusstudier*, *Skönlitterär översättning* och *Tolkning*.

Utöver att de fem artiklarna utgör exempel på olika metodologiska val, och eventuellt ska kunna fungera som inspiration vid utformning av egna undersökningar, kan de också fungera som en form av träningsanläggning för den som vill öva sin förmåga till metodologisk analys. Redaktörerna skriver själva att dessa texter kan läsas med det metodologiska ramverket i åtanke, och syftet kan därmed uppfattas vara att exemplifiera olika metodologiska val. Även de »instuderingsfrågor» som i boken följer efter den femte och sista artikeln kan användas som stöd i ett sådant läsande. I redaktörernas förord skrivs detta fram som ett av syftena med dessa frågor, vilket pekar tydligt på att boken är utformad för att fungera som undervisningsmaterial. Själva ordet instuderingsfrågor är enligt min mening mindre lyckat (därav citattecknen ovan) då det, åtminstone i mina öron, leder tankarna till frågor på vilka det finns ett givet svar. Beteckningen instuderingsfrågor kan därför tolkas som att bokens frågor ska användas för att kontrollera att man förstått och lärt sig innehållet i boken, vilket hade rimmat dåligt med de användningsområden som i förordet pekas ut för den. Frågorna är heller inte av denna karaktär utan rör mer generella aspekter av metodologi. Därigenom kan de fungera väl som stöd för en metodologisk läsning inte bara av bokens fem artiklar utan också av vetenskap-

liga texter i allmänhet. En annan beteckning på dem hade gjort det tydligare att det är denna funktion frågorna har.

Även om det av ovanstående har framgått att den här boken på flera sätt är anpassad till studenter och avsedd att kunna användas i undervisning, inställer sig vid läsningen av boken i slutändan ändå frågan vem dess mottagare är. Detta då det förefaller finnas en viss diskrepans i målgrupp mellan de olika bidragen i boken. Den första delens introduktion till metodologi vänder sig på ett tydligt sätt till studenter med begränsade förkunskaper och liten eller ingen erfarenhet av egen forskning. Detta är helt i linje med hur boken enligt förordet är tänkt att användas, och föredömligt genomfört i denna första del. Den målgrupp som känner sig tilltalad, lugnad och upplyst av denna introduktion, riskerar dock att få något blankt i ögonen när den konfronteras med de därpå följande artiklarna, där författarna snarare tycks vända sig till kollegor, med både erfarenhet av egen forskning och vana av att läsa vetenskapliga texter. De fem bidragen är inte på något sätt undermåligt skrivna – men de är helt enkelt forskningsartiklar, utan de pedagogiska ambitioner som kännetecknar det inledande kapitlet.

Ett sätt att se det på är att detta är ett medvetet val, då boken – också enligt förordet – även sägs vända sig till forskarstuderande, och kanske också forskare som närmar sig det översättningsvetenskapliga fältet från ett annat forskningsområde. Skillnaden mellan bokens olika delar skulle då kunna ses som ett sätt att tilltala en bredare grupp av mottagare. För den som vill använda boken i undervisningssammanhang medför dock glappet mellan dessa olika delar ett behov av att ge studenter mer aktivt stöd i arbetet med texten.

Ytterligare en del av boken som förefaller vända sig till en annan mottagare än en student som står inför att skriva sin första uppsats, är den avslutande bibliografin. Även om ett snabbt ögnande av listan skulle kunna ge uppslag för en student som famlar efter ett lämpligt uppsatsämne, utgör avhandlingar sällan huvuddelen av litteraturen i en students första uppsats. Då är listan sannolikt mer värdefull för en mer erfaren forskare; det kan vara någon som redan är verksam inom det översättningsvetenskapliga fältet, men det kan också vara någon från en annan disciplin som behöver en översikt över forskning som berört översättningsfrågor. Här kan boken ha en bredare mottagargrupp.

Avslutningsvis är det välkommet att det nu finns en bok av det här slaget, inriktad på översättningsvetenskap och på svenska. Och trots vissa smärre oklarheter vad gäller målgrupp är detta en bok som kan fungera väl för den mest explicit framskrivna mottagaren: en student som står inför sin första översättningsvetenskapliga uppsats. Men här skulle jag vilja knyta ihop recensionssäcken med att konstatera att när översättningsvetenskapen nu är ett »fullvuxet» ämne (även på svenska) kan det också bli aktuellt för andra ämnen att låna från översättningsvetenskapen – på samma sätt som översättningsvetenskapen tidigare har lånat från bland annat språkvetenskapen. Då kan den här boken fylla en funktion för studenter som står inför sin första uppsats även inom andra forskningsfält. Och till vissa delar (t.ex. bibliografin) kanske också för forskare som närmar sig översättningsfrågor »från sidan», med ett annat ämne som språngbräda.

Saga Bendegard